

Nutsvoorzieningen in Warder

1901 - 2018

Nutsvoorzieningen Warder

- Straatverlichting
- Elektriciteit
- Fabrieksgas
- Telegraaf / telefoon
- Water
- Distributie radio
- Aardgas
- Riolering
- Kabel TV

Straatverlichting

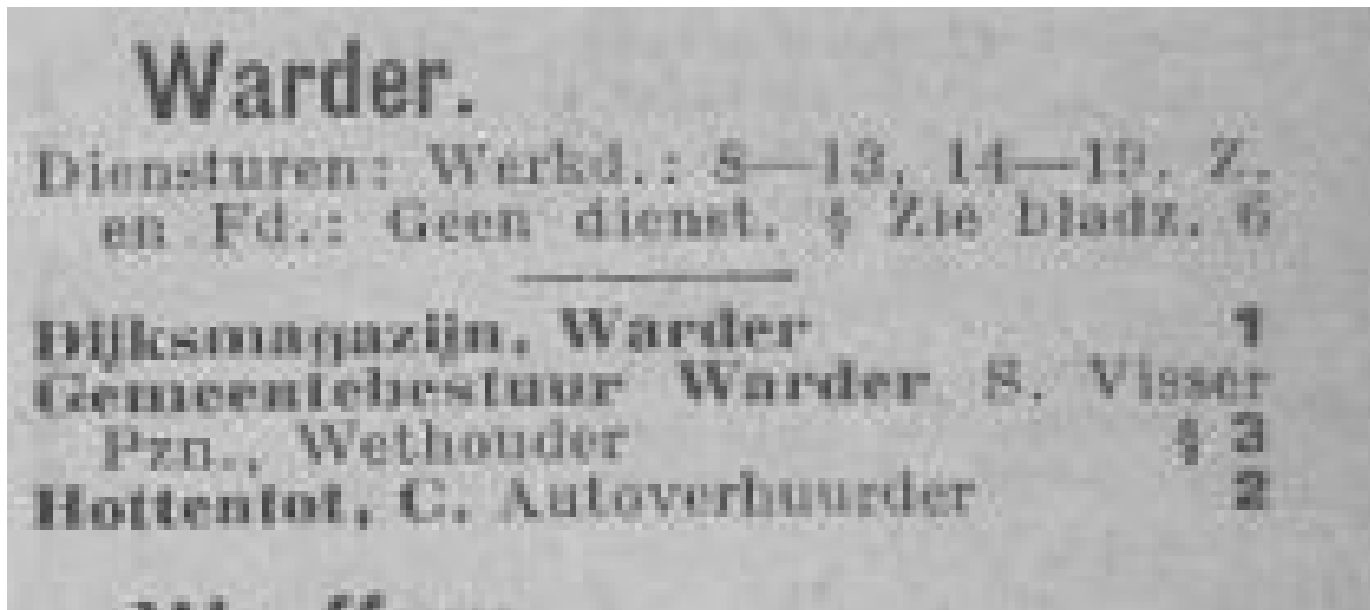
- In 1901 wordt besloten tot aanleg van straatverlichting in het hele dorp
- De verlichting bestond uit petroleumlantaarns
- De verlichting moest tot middernacht blijven branden, maar bij donkere maan van maandag op dinsdag de gehele nacht.
- Er werd een lantaarnopsteker voor het westeinde en een voor het oosteinde (incl. padje) benoemd.
- Zij moesten de lantaarns ook onderhouden, en verdienden hier 40 gulden per jaar mee.

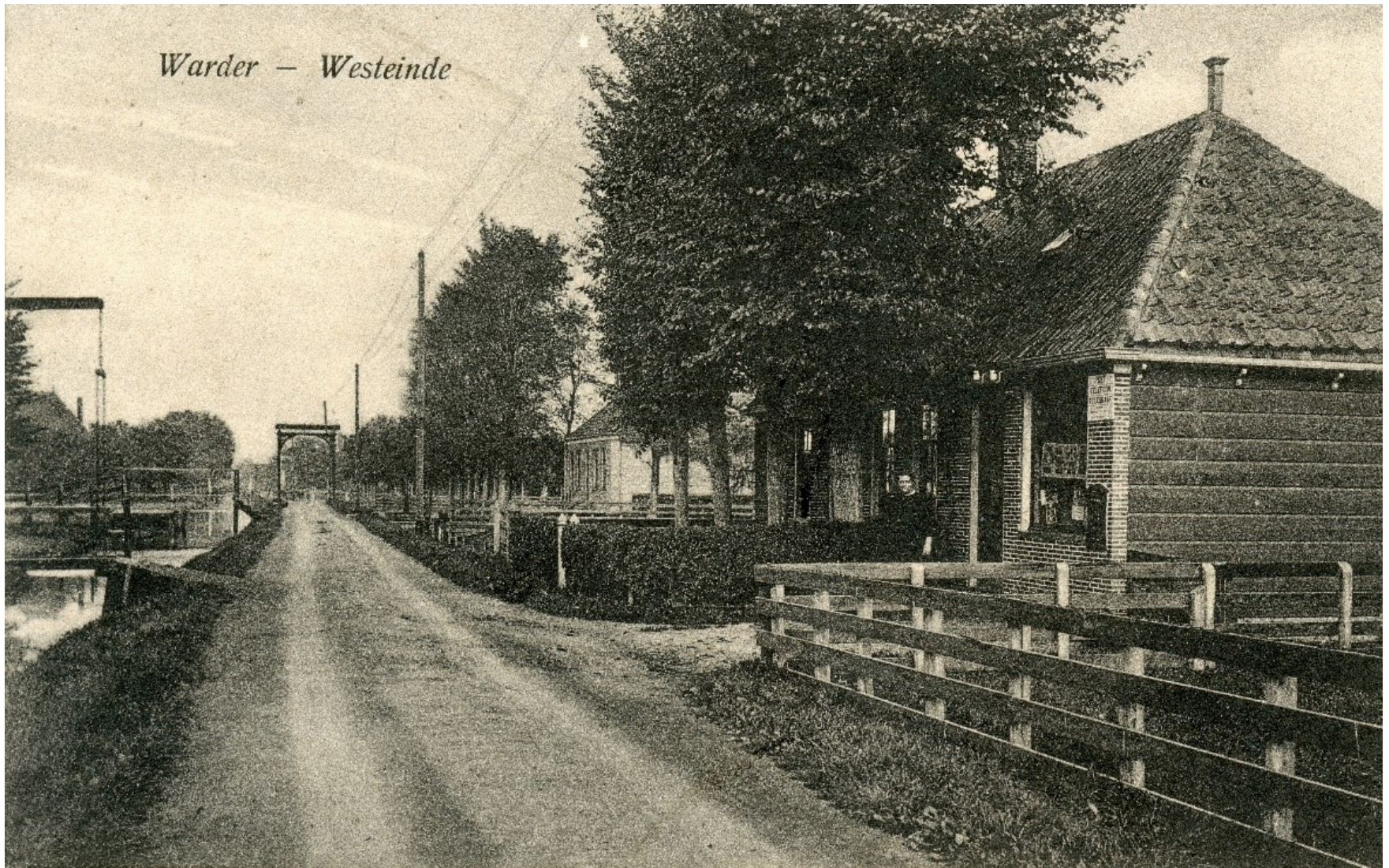
Telefoon

- In 1918 kreeg Warder telefoon. Dit was veel later dan Middellie en Oosthuizen
- Er kon alleen op het postkantoor gebeld worden, de eerste huisaansluitingen kwamen pas in 1928:

Warder.	
Diensturen: Werkd.: 8—13, 14—19, Z. en Fd.: Geen dienst. § Zie bladz. 6	
Hijksmagazijn, Warder	1
Gemeentebestuur Warder	8, Visser
Pzn., Wethouder	§ 3
Hottentot, C. Autoverhuurder	2

Post- telefoon- en telegraafkantoor

Post- telefoon- en telegraafkantoor

Post- telefoon- en telegraafkantoor

Post- telefoon- en telegraafkantoor

Telefoonlijst Warder 1950

WARDER (N.H.)

- § 8 Bakker, J. No. 168.
5 Beunder, Wed. D. Pluimveebedr.
14 Buurs, J. Slagerij, No. 59a.
§ 7 Coöp. Boerenleenbank A. Middelbeek, Kassier.
17 Dosts, C. Vermeerderingsbedr. 2966, 12.
§ 10 Gemeentebestuur Raadhuis,
— Idem (b.g.g.) Aanvr.: Purmerend 976.
4 Groot, J. Expeditie.
2 Hartog, J. Café en Kruiden.

Diensturen: Werkdagen: 8—21. Zon- en Feestdagen: 8—9.
ZIE OOK ONDER PURMEREND.
§ ZIE BLADZIJDE 3, DEEL I.

- 9 Jong, E. de Café, Dorpsw. 96.
11 Klok, J. Distr. hfd. Landbouwherstel.
16 Middelbeek Hzn., D. No. 56.
15 Pauw, J. Veehouder, Dorpsw. 20.

- § 3 Politie, Rijks Post Warder v. d. groep Beemster,
Dorpsstr. 89.
1 Reek, J. Kulkenfokker, broedeieren enz.
12 Visser, P. Wethouder.
— Visser-Nijdam, Mej. M. Telefoonstationh.
13 Vries, S. de Boerderij en pluimveefokbedr., Dorps-
str. 29.
§ 6 Zuivelfabriek Warder N.V.

Geschiedenis Elektriciteitsvoorziening

- Vanaf 1880 de eerste particuliere installaties
- 1895: eerste gemeente-energiebedrijf in Rotterdam
- 1900: G.E.B. Amsterdam opgericht (was particulier)
- 1904: K.E.M. te Bloemendaal: particulier bedrijf, begon vanuit Bloemendaal steeds grotere delen van Kennemerland en Noord-Holland boven het IJ van elektriciteit te voorzien.
- In 1913 worden de dorpen boven Amsterdam (zoals Buiksloot, Nieuwendam) van elektriciteit voorzien.
- 1917: K.E.M. opgekocht door provincie en oprichting Provinciaal Elektriciteitsbedrijf P.E.N.

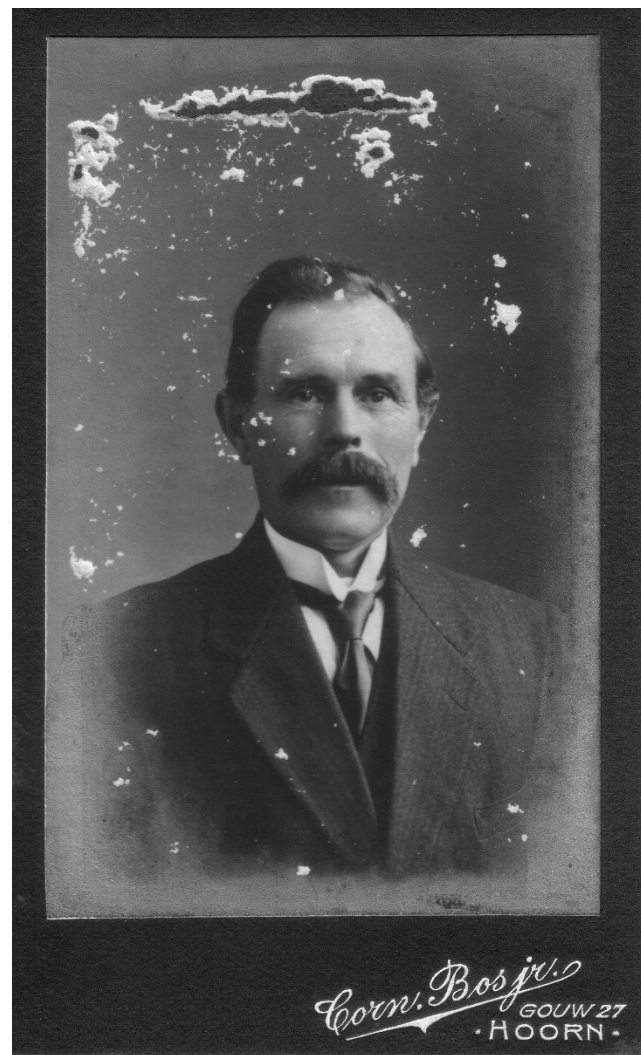
Oprichting G.E.B. Warder

- Op 10 juni 1914 wordt besloten tot aanleg elektrisch net in Warder, aangesloten op het net van de K.E.M.:
 - Beginselbesluit met algemene stemmen aangenomen
 - Na werkbezoeken aan gemeenten IJmuiden en Uitgeest
150 aansluitingen (IJsselmeerdijk nog niet aangesloten)
 - Investing van fl. 20.500,- moest worden gedekt door een 30-jarige lening

G.E.B. Warder: organisatie

Benoeming ambtenaren in 1915:

- Administrateur Jacob Tolk (in 1916 vervangen door Adriaan Bakker wegens verhuizing Jacob Tolk)
- Bode: Klaas Steenman
- Lijnwerker: Klaas Koster

Adriaan Bakker en Klaas Koster

G.E.B. Warder – aanvang levering

- Gemeenschappelijk transformatorstation met Oosthuizen aan de Warderweg:
 - dit was de overgang tussen K.E.M. en G.E.B. Warder
 - staat er nu nog steeds en verkeert nog grotendeels in de oorspronkelijke staat (architect J.B. van Lochem)
- Aanvang levering K.E.M.: 12 juli 1916
- Levering vanuit IJmuiden via Alkmaar en Hoorn, later vanuit Amsterdam (was in afwachting van vergunning voor verleggen 800 m. kabel)

KENNEMER ELECTRICITEIT-MAATSCHAPPIJ,

KORTE KLEVERLAAN. — BLOEMENDAAL.

TELEFOON 919.

Aangeteekend

No. 5 B.J.K./N.B.

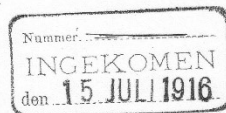
Bericht op schrijven van

Bloemendaal, 14 Juli 1916.

Onderwerp:

AANVANG STROOMLEVERING.

VERZOEKE BRIEVEN UITSLUITEND
TE RICHTEN AAN „DE DIRECTIE“.

Ingevolge artikel 16 van het stroom-
leveringscontract, hebben wij de eer U beleefd mede
te deelen dat de stroomlevering aan Uwe Gemeente op 12
Juli jl. is aangevangen en verzoeken wij U beleefd dien
datum per aangeteekend schrijven te willen bevestigen.

Hoogachtend,

PER PROC. KENNEMER ELECTRICITEIT MAATSCHAPPIJ .

Aan de Edelachtbare Heeren

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS

DER GEMEENTE

W A R D E R.

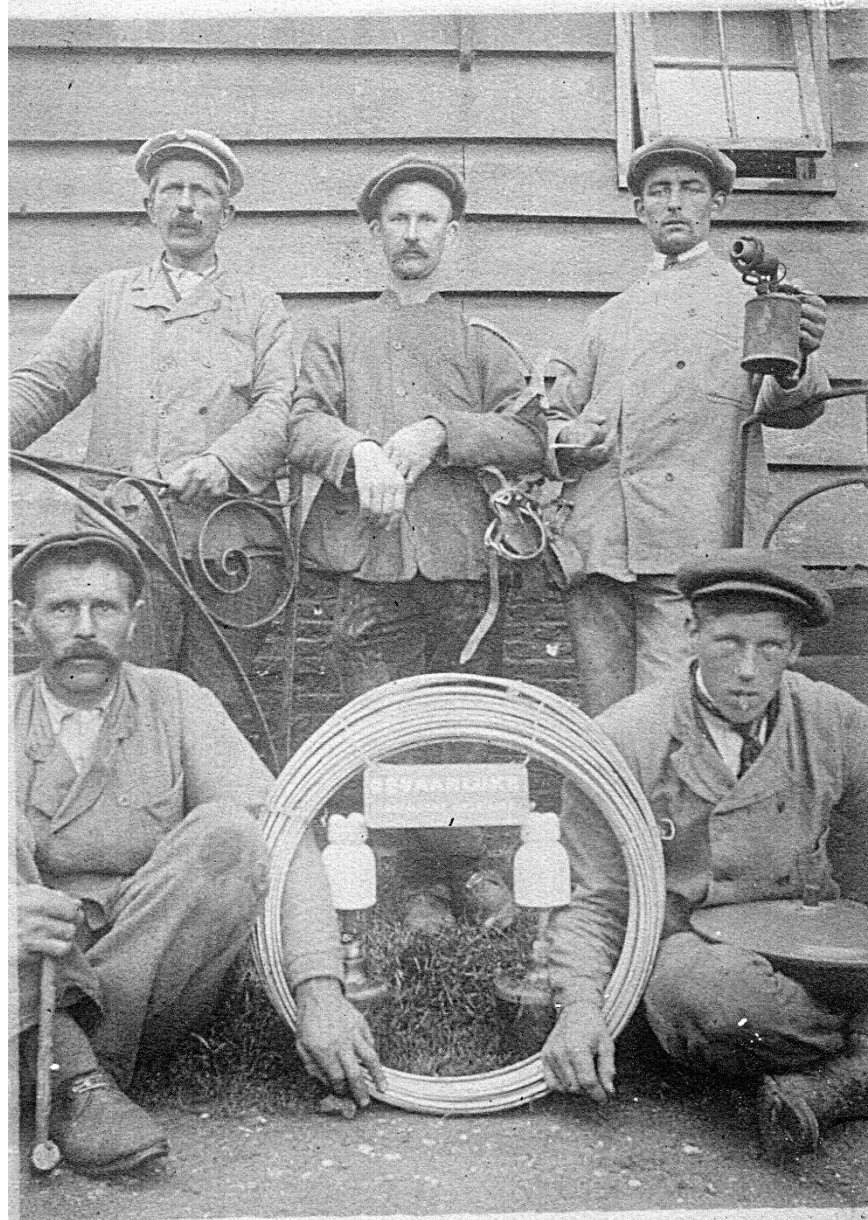
Transformatorstation

Transformatorstation

Aanleg elektriciteit Warder

Het elektriciteitsnet

Het elektriciteitsnet

Jaarverslag G.E.B. Warder 1916

- Maximale belasting gehele dorp: ruim 17 kW
- Totaal verbruik Warder: ca. 17000 kWh op jaarbasis
- gemiddeld 80 kWh per jaar per aansluiting
- Ter vergelijking: gemiddeld huishouden in Nederland gebruikt nu ca. 3500 kWh per jaar
- Elektriciteit was duur: voor lichtstroom fl. 0,25 per kWh (is nu ca. € 0,20, waarvan € 0,13 energielevering)

Specifieke Staat
inzake Magazijn goederen
toebehorende "1/4" "Gem. & Elect. Bedrijf"
te Warder.

- 11 Electrische Strijkijzers
- 3 Lampen.
- 6 Diaedatronen (50 Amp.)
- 4 Meters Tinsraad
- 4 Meters Silverraad (20 Amp.)
- 3 Meters Silverraad (15 Amp.)

Totaal

waarde bedrag	
30	25
1	80
3	60
-	15
1	20
-	60
34	60

Alaus opgemaakt
den 31st December 1916
door mij Alon. 1/4 G. E. B.

Warder 31 December 1916

A. Bakker

Opheffing G.E.B. Warder

- Op 6 september 1937 besluit de gemeenteraad tot overdracht van het G.E.B aan het P.E.N.
 - Veel transportverlies door toename verbruik (zowel particulier als bedrijven, bijv. pluimveesector)
 - Grote investeringen nodig voor verbetering van het zwakke net
 - Veel aanvragen voor elektrisch koken: dit was met het huidige net niet mogelijk
 - Huidige G.E.B.-constructie achterhaald concept (in 1926 werd hierom afgezien van aanleg gasnet)
- G.E.B. net aan P.E.N. verkocht voor f. 8053,-. Daarmee kon de gemeente zijn schuld aflossen. Verder zorgde het P.E.N. voor de wachtgelden van de administrateur en de lijnwerker. Bestaande afspraken met afnemers en radiodistributeur werden overgenomen
- In 1939 werd het net verzwaard.

Gas

- In 1926 waren er plannen om de Zeevangsdorpen, waaronder Warder, aan te sluiten op het stadsgasnet van Purmerend.
- Purmerend bood aan om gas voor 10 ct. per m³ te leveren tot aan de gemeentegrens. De gemeente Warder moest dus zelf voor het leidingnet binnen de gemeentegrens zorgen.
- Voorstel aan de gemeente Purmerend over levering tot aan de voordeur door hen afgewezen.
- Vanwege de kosten, risico's en bovendien de geringe belangstelling onder de bevolking heeft de gemeente Warder afgezien van aanleg van een gasnet.

Water

- Voordat er waterleiding kwam, was Warder aangewezen op regenwater.
- Het oppervlaktewater was van matige kwaliteit, o.a. door de nabijheid van de Zuiderzee (verzilting). In het jaarverslag van 1910 van de gemeente werd het als volgt omschreven: donkere kleur, onaangename reuk, troebel en brakke smaak
- Het pompwater was niet veel beter: blauwe kleur, zwavelachtige reuk, helder, flauwe smaak
- Ter overbrugging van droge perioden was er achter de kerk een regenwaterbak van het Witte Kruis

Water

- Op de raadsvergadering van 7 januari 1916 werd er voor het eerst gesproken over waterleiding in Warder. Er werd besloten om nog te wachten vanwege de hoge schulden die de gemeente was aangegaan voor de rijweg en het elektriciteitsnet.
- In 1923 kregen Oosthuizen, Middellie en Kwadijk waterleiding
- In maart 1924 wordt er een brief van het PWN in de gemeenteraad behandeld, waarin zij aanbieden om een lezing te komen houden over waterleiding. Slechts een deel van de raad heeft interesse

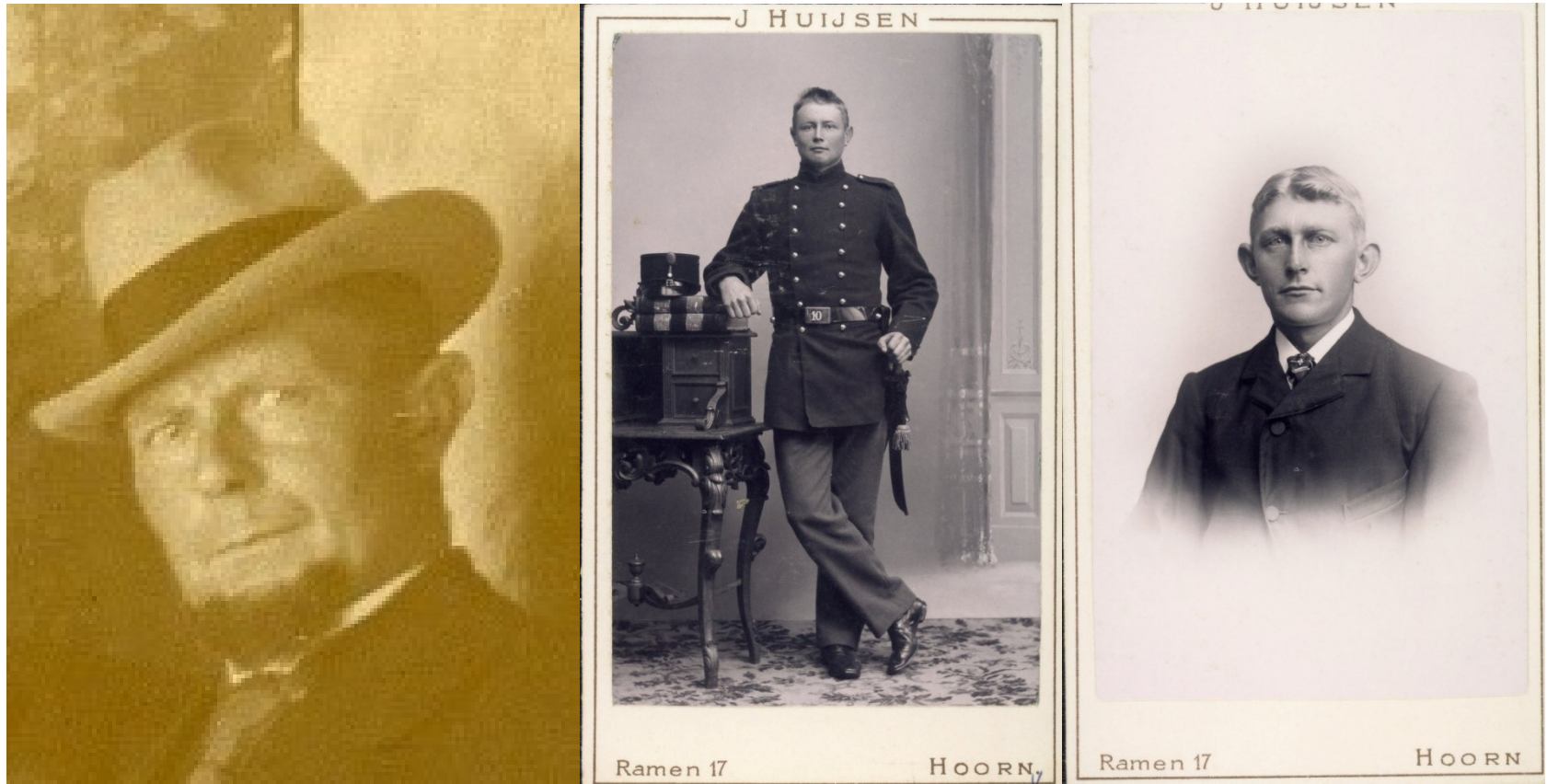
Water

- In de raadsvergadering van 24 april 1925 komt de waterleiding pas weer ter sprake. Ondanks het pleidooi van burgemeester de Graaff wordt zijn voorstel tot aansluiting verworpen met 5 stemmen tegen en 2 voor.
- Op 27 oktober 1927 stelt de nieuwe burgemeester, W.R. Drost, de aanleg van waterleiding weer aan de orde. Met 2 stemmen voor, 2 tegen, 1 onthouding en 2 stemmen voor onder voorwaarde dat de boerderijen aan de dijk onder dezelfde condities worden aangesloten, lijkt de aanleg in beeld te komen. PWN wil voor de dijkbewoners echter een garantie van de gemeente dat zij minstens voor f 18,- afnemen. Het voorstel wordt opnieuw in stemming gebracht en verworpen met 4 tegen 3 stemmen.

Water

- Op 11 juni 1929 komt het onderwerp weer op de raadsagenda. Dit keer naar aanleiding van een petitie van een aantal vrouwelijke inwoners. Inmiddels is Warder de enige gemeente in Noord Holland zonder waterleiding. Wederom wordt het voorstel verworpen met 3 stemmen voor en 4 tegen.
- Op 13 augustus 1929 overlijdt wethouder Simon Vink. Hij is een van de tegenstanders. Hij wordt als raadslid vervangen door Jacob Klerk.
- Op 8 oktober 1929 brengt het college de waterleiding weer in stemming. Het voorstel tot verplichte aansluiting wordt nu aangenomen met 4 stemmen vóór en 3 stemmen tegen.
- Opmerkelijk: De tegenstemmers heetten alle drie Dirk Haan.

Water

3 x Dirk Haan – v.l.n.r. Dirk van Geertje, Dirk van Jan en Dirk van Piet
Het waren neven van elkaar. Zij waren de drie tegenstemmers.

Water

- In 1930 kwam er dan eindelijk waterleiding in Warder.
- Op 19 april 1930 was de feestelijke opening. De dochter van directeur Oldenborgh van het PWN draait de kraan open. De drie tegenstemmers in de raad waren demonstratief weggebleven.

Water

Aanleg van de waterleiding bij de boerderij van Dirk Dzn. Haan, een van de tegenstanders.

Opening waterleiding

No. 6

VRIJDAG 25 APRIL 1930

Water

Fontein ter ere van de opening

Water

Distributieradio

- In 1928 startten de heren Jan Hartog (caféhouder) en zijn zwager Cor Hottentot een radio-centrale in Warder
- Draadomroep: de radiocentrale stuurde het geluidssignaal van enkele zenders op een kabel. De abonnee was aangesloten op een aftakking van de kabel en had alleen een selectieschakelaar en een luidspreker nodig om radio te luisteren.
- Dit was een goedkoop alternatief voor een eigen radiotoestel wat toen ca. f 200,- kostte.
- In 1928: 32 abonnees
- In 1929 uitbreiding naar de dijk
- G.E.B. kreeg vergoeding van fl. 0,25 per paal per jaar voor het gebruik van de electriciteitspalen

Distributieradio

Gas, deel 2

- Pas in 1971 kwam de aanleg van een gasnet, deze keer met aardgas, weer in beeld. Inmiddels waren er op het gebied van gas ontwikkelingen geweest:
 - Gasfabrieken gesloten en overgeschakeld op Hoogovengas
 - Ontdekking aardgasbel bij Slochteren
 - Met de beschikbaarheid van veel en goedkoop aardgas kwam centrale verwarming in de woningen
- Alle dorpen die rond 1926 afgezien hadden van aansluiting op het stadsgasnet, bleven nu ook verstoken van aardgas

Gas deel 2

- In Middelie was aardgas in de bodem gevonden. De NAM wilde dit in exploitatie nemen.
- De gemeente Zeevang wilde hieraan wel meewerken, maar vond dat daar tegenover moest staan dat de dorpen op aardgas aangesloten zouden worden.
- Burgemeester J. Schoon en wethouder M. Molenaar spanden zich in om het alle “witte gebieden” in Waterland op aardgas te krijgen. Dit waren naast Zeevang: Beemster, Broek in Waterland, West- en Oost-Graftdijk, Ilpendam, Purmerland, Den IJp, Marken en Katwoude.

Gas deel 2

- Gasbedrijf Zaanstreek-Waterland zou met een prijsverhoging van 0,1 ct per m³ alle witte gebieden in Waterland kunnen aansluiten. Het bestuur van het gasbedrijf achtte dit echter politiek onhaalbaar.
- In augustus 1972 wordt er een akkoord tussen Gasunie en Gasbedrijf Zaanstreek-Waterland bereikt. De Gasunie zal 1,6 mln bijdragen aan de aanleg van aardgas in de eerder genoemde witte gebieden, met uitzondering van Katwoude.
- De regionale instelling van het college van B&W van Zeevang wordt alom geprezen.

Gas deel 2

- Nu de aanleg van het aardgasnet een feit was, kwamen ook de nadelige kanten van de gaswinning in Middelie onder de aandacht. Er zou een verwerkingsinstallatie moeten komen om het gas geschikt te maken voor levering. Gevreesd werd voor geluidshinder, zwaar verkeer en vervuiling.
- Ook hadden sommigen in Zeevang nog gehoopt op meer compensatie voor de gaswinning, waarbij zelfs aan een overdekt zwembad gedacht werd.
- Maar er was uiteraard geen weg terug meer: in september 1972 ging Zeevang akkoord met de gaswinning.

Gas, deel 2

- Er komt wel verzet vanuit een deel van de bevolking: 384 personen (incl. medeondertekenaars) dienen een bezwaarschrift in tegen de gasindustrie in Zeevang. Dit leidt tot vertraging.
- Tijdens een hoorzitting in januari 1973 was er veel verzet tegen de geplande gasverwerkingsinstallatie. Er wordt gepleit voor een alternatief: een transportleiding voor het ruwe gas naar een bestaande installatie in Beverwijk. Dit is echter technisch onmogelijk vanwege de corrosieve eigenschappen van het Middellandse gas
- In maart 1974 geeft de provincie een verklaring van geen bezwaar af

Gas, deel 2

- In oktober 1974 werd Kwadijk als eerste aangesloten op aardgas. De eigen bijdrage voor bewoners is 75,- per aansluiting
- In maart 1975 wordt Beets als laatste aangesloten

Kabel

- In 1986 ligt er een offerte van Philips voor het aansluiten van 1823 woningen in Zeevang (waaronder 214 in Warder) op kabeltelevisie
- Kosten f. 1404,- per aansluiting. Bij deelname van 60% zal dit tot een abonnement van f. 30,- per maand leiden.
- Onderzoek naar de belangstelling onder bewoners
- In 1987 is er interesse bij de Gemeente Edam-Volendam om hun CAI doortrekken naar Zeevang. Dit om aanbod van FilmNet mogelijk te maken.

Kabel

- In november 1990 onderzoekt de gemeente met Multikabel de mogelijkheid om Zeevang te bekabelen
- In september 1991 is het dan zover: Bouwman Communicatie BV gaat kabel aanleggen in de kernen van Zeevang. De exploitatie komt in handen van Multikabel Alkmaar.
- Kosten: f 22,50 per maand
- Hobrede en Schardam niet bekabeld
- De aanleg start in maart 1992

Kabel

- Het wordt een zeer modern net. Het hoofdnet wordt met glasvezelkabel uitgevoerd. Dit biedt mogelijkheden voor HDTV, teleshopping en bejaardenalarm. Zeevang is hiermee de tweede gemeente van Nederland
- Alleen Kwadijk gereed in 1992 omdat bewoners Zeevangsdijk niet meewerken. Deze bewoners worden niet aangesloten, tenzij ze een eigen bijdrage tussen de f 3000,- en f. 7000,- betalen. Daarom geven ze geen toestemming voor het ingraven van de hoofdkabel naar Middellie en verder door hun land.
- De bewoners van Middellie dreigen collectief schotelantennes in te gaan kopen omdat het te lang duurt.

Kabel

- Vlak voor de kerst 1992 gaan de bewoners van het Zeevangsdijkje alsnog akkoord.
- In januari 1993 kan Middellie aangesloten worden, en vervolgens Oosthuizen en Warder